

Göçmen Öğrencilerin Eğitim Süreci Açısından Okullar Arası İşbirliğine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri *

Esen Altunay **1 ve Mehmet Dede ²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı göçmen öğrencilerin eğitim süreci açısından okullar arası işbirliğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin tespit etmek ve bu konuda uygulayıcılara öneriler sunmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 2017-2018 eğitim öğretim yılında görevli 28 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kritik durum örnekleme kullanılmıştır. Kritik durum olarak dezavantajlı ve yoğun göç alan bölgelerdeki okulların durumu alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre: göçe bağlı olarak karşılaşılan sorun alanlarından dil bilmemeye bağlı sorun alanları, ekonomik yetersizlikler ve öğrencilerin duygusal sorun yaşamaları, eğitim alanında karşılaşılan sorunların nedeni olarak dil bilmeme, ekonomik yetersizlikler ve artan öğrenci sayıları bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları okullarında açılan dil kurslarıyla çözmeye çalıştıkları, farklı okullarda üretilen çalışmalar hakkında fazla bilgilerinin olmadığı, farklı okul yöneticileri ile düzensiz aralıklarla iletişim kurdukları ve okullar arası işbirliği geliştirme konusunda düzenlenecek toplantılarla bilgi alış verişini yapılmasını önerdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Okullar arası işbirliği
Sosyal sermaye
Göçmen eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi

23 Ekim 2018

Kabul Tarihi

14 Ocak 2019

Makale Türü

Araştırma Makalesi

DOI: 10.12984/egcedf.474018

School Administrators' Opinions about Cooperation among Schools in the Training Process of Immigrant Students *

Abstract

The main objective of this research is to determine school administrators' opinions about cooperation among schools in the training process of immigrant students and providing suggestions to the implementers in this respect. The research was designed with the phenomenological design of qualitative research methods. The study group consisted 28 school administrators who were in charge during the academic year 2017-2018. As a purposeful sampling method, critical case sampling was used in the research. As a critical case, the situation of schools in disadvantaged and high immigrant-receiving regions has been studied. A semi-structured interview form developed by the researcher was used as data collection tool. The findings revealed that the problem areas were related to language problems, economical inadequacies and emotional problems of students, lack of language as an underlying cause of problems in education, economic insufficiency and increasing number of students. The findings also showed that school administrators tried to solve the problems they encountered through language courses opened; they had insufficient information regarding the efforts carried out in other schools; they had communicated at irregular intervals and they needed to exchange information by conducting meetings to develop cooperation.

Keywords

Cooperation among
schools
Social capital
Immigrant education

Article Info

Received

October 23, 2018

Accepted

January 14, 2019

Article Type

Research Paper

Atf: Altunay, E. ve Dede, M. (2019). Göçmen öğrencilerin eğitim süreci açısından okullar arası işbirliğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 127-144. doi:10.12984/egcedf.474018

* Bu çalışma, 10-12 Mayıs 2018 tarihleri arasında Sivas'ta düzenlenen 13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresinde sunulmuştur. [This study was partly presented at the 13th International Congress on Educational Administration in Sivas, May 10-12, 2018]

** Sorumlu Yazar/Corresponding Author

¹ Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, esenaltunay@yahoo.com

² Cemil Atlas Ortaokulu, Bayraklı, İzmir, Türkiye, mehmet2de@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

In the educational process of immigrant students, continuous and healthy communication among the school as an organization and its neighborhood is vital for reaching results, because establishing the school-neighborhood relationship provides the school with the ability to recognize the neighborhood with its basic features and to introduce itself to the neighborhood. Collaboration with the neighborhood and other schools can provide a fast and effective solution to dealing with school problems. Collaboration with the neighborhood and other schools can make it easier to reach common goals, provide a fast and effective solution to problems, and particularly it accelerates immigrant students' adaptation to the society. Meanwhile, it can also have a positive impact on individuals and society both in social and economical terms. Thus, thanks to schools that lead to change and overcome the pain of change, healthy individuals can be introduced into society. In this context, whether it is seen as an obligation or an opportunity, the notion of inter-school cooperation, which has an important role for the development of society and expresses the harmony of the school and its neighborhood, plays an important role in the education of children. In some of the studies in the literature on the training process of immigrant students and the problems encountered during this process, it is seen that Turkey's education policies and recommendations towards, especially, Syrian refugees are evaluated. In addition, in some of the studies, problems and academic achievements of immigrant students in relation with migration are examined. However, we have so far not encountered any study examining the issue of inter-school cooperation during the education process of immigrant students and for the solution of the problems. In this regard, this study aims to be a valuable contribution to the existing literature. From this point of view, the main purpose of the study is to examine school administrators' opinions about the development of inter-school cooperation in terms of the educational process of immigrant students and to present suggestions. The sub-problems identified to achieve the aimed results are:

1. What are the opinions of the school administrators on migration related to the problem areas they face?
2. What are the opinions of the school administrators on reasons of the problems that immigrant students face during their education process?
3. What are the opinions of the school administrators on solutions of the problems that immigrant students face during their education process?
4. What are the opinions of school administrators on solutions produced in other schools for problems related to immigrant students?
5. What are the opinions of school administrators on the development of cooperation between schools for the solution of the problems faced by immigrant students during the education process?

Method

In this study, among the types of qualitative research designs, the phenomenological (phenomenon) design was used as a realistic, natural and holistic approach was followed to reveal the views of school administrators about the inter-school cooperation in terms of the education process of immigrant students in primary schools. The study group of this research consisted school administrators in Bayraklı, Bornova and Karabağlar districts of İzmir in the 2017-2018 academic year. The group composed of 18 school principals and 10 vice-principals. In this study, among the purposeful sampling methods, critical situation sampling was used. As the critical situation, the condition of schools in the disadvantaged regions, which received intensive migration, was taken into account. Semi-structured interview technique was used in the research. In the study, interviews were audio recorded with the permission of the administrators, and the audio recordings were transcribed to the computer for the analysis. In this way, it is aimed to make analyzes complete and accurate as well as not to miss any details. Descriptive and content analysis was used for the analyses of the data.

Findings

It is seen that there are themes developed in line with the five sub-problems of the study. Fifteen themes emerged after the analysis of the data on the opinions of the school administrators regarding the inter-school cooperation in terms of the educational process of immigrant students. As a result of the analysis of the data regarding migration-related problem areas, four codes emerged as *family-related problem areas*, *student-related problem areas*, *structural-based and teacher-related problem areas*. As a result of the analysis of the data regarding the solutions produced in the process of migrant education, three codes emerged as *interaction*, *education* and

developing cooperation. As a result of the analysis of data on the school administrators' awareness on solutions produced in other schools, two codes emerged as *those who are partially aware of the solutions and those who are not aware of the solutions.* As a result of the analysis of the opinions of the school administrators on the use of the solutions produced in other schools and the cooperation between schools, five codes emerged as *Application-oriented cooperation, education-oriented cooperation, staff-oriented cooperation, information sharing-based cooperation, and organizational-focused cooperation.*

Discussion and Conclusion

This research examined the problems encountered by school administrators in the process of education of immigrant students and suggestions for cooperation to solve these problems. As the school administrators underline *communication problems due to the language barrier, economic insufficiency and emotional trauma among students* as the main problem areas, the schools and social services directorates may cooperate to provide financial support for students who are in need and may organize activities for integration and social cohesion with families in schools. As the school administrators underline *language barriers, economic insufficiency and increasing number of students* as the most common cause for the problems faced by the immigrant students during the education process, the Ministry of National Education should make plans for the reduction of class sizes and prevent the accumulation of students to certain schools. As the school administrators get information about the solutions produced in other schools for the problems of migrant students through the irregular interactions, it may be useful to create an information pool of solutions that produced by teachers and school administrators who are working in migrant-receiving regions for the use of other schools.

Giriş

Eğitim kurumları olarak okullar, sürekli yeniliğe açık, bilginin üretildiği, kullanıldığı ve geliştirildiği, ekip çalışması ile insanın kendine güven sağladığı, günün her saatinde kullanıma açık, toplumun yeni bilgi ihtiyaçlarının karşılandığı, öğrencide özgün ve yaratıcı düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan, çok fonksiyonlu bir yapıda olmak zorundadır (Parlar, 2012). Okullar bu nitelikleri ile toplumun bir denge içinde yaşamasını, sorunlarla baş etmesini, yeniliğe uyumunu sağlar, ancak okul işlevini gerçekleştiremezse toplumsal çatışmalar ortaya çıkabilir. Örneğin göçler toplumun dengesinin sarsılmasına neden olan önemli değişkenlerden biridir. Göçler herhangi bir nedenle yerleşik kültürden ayrılma, yeni bir dil, yeni bir kültür, yeni bir ortamla karşılaşma içerdiği için yeni sorunlar oluşmasına neden olmakta ve bireylerde uyum problemleri yaratmaktadır (Kılınç, 2014:Akt. Çatalbaş, Sarıtaş ve Şahin, 2016). Öte yandan bireyler okullarda verilen eğitim yolu ile gerekli desteği aldıklarında savaş ve göçün etkisinden büyük oranda kurtulabilmekte, bunun yanında gelecekte sahip olacakları işler için gerekli olan beceri ve vasıfları elde etme şansına sahip olabilmektedirler. Çocukların eğitim imkânı ellerinden alındığı zaman, geleceğe ilişkin umutları yok olmakta, yoksulluk nesiller arasında aktarılmakta ve yeniden üretilmekte, bunun sonucunda da sosyal istikrarsızlık kalıcı hale gelip toplumun yeniden oluşum beklentisi yok olmaktadır (Eğitim Bir Sen, 2017). Nitekim 2011 yılı itibarıyla başlayan Suriye iç savaşı neticesinde açık kapı politikası uygulayan Türkiye, tarihin en büyük göç hareketiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Türkiye’de bulunan ve öğrenim gören göçmen öğrencilere ilişkin veriler incelendiğinde; eğitim çağındaki çocuk sayısının 746.000 olduğu ve bu çocuklardan 451.000’nin okula gitmediği UNICEF raporunda görülmektedir. Bununla birlikte 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 23.971 Irak vatandaşının, 12.782 Afganistan vatandaşının Türkiye’de eğitim gördüğü bilinmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017). Hal böyle olunca eğitim sistemi de göçe bağlı olarak daha da artan genç nüfusun eğitimi ve topluma kazandırılması konusunda ciddi bir sorunla yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Eğitim sisteminin karşı karşıya kaldığı bu durum dikkate alınmadığında okullaşamayan genç göçmenlerin olanakları ellerinden alınmış olmakta ve böylece gençler yeni fırsatlar elde etmek için zorlu/ ölümcül yolculuklar yapma, radikal gruplara katılma gibi seçeneklere yönelebilmektedirler (Watkins ve Zycks, 2014: akt. Eğitim Bir Sen, 2017).

Göçler neticesinde gerek eğitim yapısı gerek toplumsal yapıda olumsuz değişimler yaşanmaktadır. UNICEF’in raporuna göre Türkiye’de bugüne dek elde edilen kazanımlara ve ciddi çabalara rağmen okula gitmeyen 450 binden fazla okul çağındaki göçmen çocuğunun eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi için daha ileri seviyede çalışmalar gerekmektedir. Çünkü göçmen çocukların, bir savaşı ve onun acılarını yaşamaları nedeniyle; şiddet, psikolojik bozukluklar, çocuk evlilikleri ve silahlı gruplara dâhil edilme gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla uyguladığı *açık kapı politikası* nedeniyle Türkiye’de göçmen çocukların korunma ve eğitim gereksinimleri haliyle büyümekte ve gün geçtikçe daha da artmaktadır. Göçmen çocukların eğitimi için çeşitli eğitim politikaları gecikmeli de olsa geliştirilmiş ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. Türkiye bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmek için uluslararası kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır (UNICEF, 2015). Türkiye’nin üyesi olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 22. Maddesi ve bu uluslararası sözleşmeye ek olarak, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu dikkate alındığında ülke sınırları dahilinde de ki her çocuğun kanun ve sözleşmede belirtilen şekilde *korumadan* yararlanabileceği belirtilmektedir. Bu yasal dayanaklara göre göçmen çocukların da dahil olduğu tüm çocukların temel haklarını koruyan önlemlerin alınması gerekmektedir. Dolayısıyla okullaşmanın ve eğitimin özellikle göçmen çocuklar için ne derece önemli olduğu bir kere daha kendini göstermektedir.

Göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde bir örgüt olarak okul ile çevresi arasında sürekli ve sağlıklı iletişim, sonuç alabilmek için hayati bir öneme sahiptir. Çünkü okul-çevre ilişkisinin kurulması okulun hizmet sunduğu çevreyi temel özellikleriyle tanıma ve kendisini çevresine tanıttırma işlevlerinin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Okul-çevre ilişkisinin sağlanması ile okulun amacını gerçekleştirici bir yapı kurulur ve işleyiş sağlanır (Aydın, 2002). Dolayısıyla okul örgütü çevresinden bağımsız düşünülmeyecek açık bir sistemdir. Yaşama ve gelişmesi çevresine uyum sağlayabilme kapasitesine bağlıdır (Aydoğan, 2013). Öte yandan toplum hayatında meydana gelen sosyal, ekonomik ve politik değişimlerle birlikte okul kurumu ve kurumun çevresinde yenileşmeler ve değişimler yaşanmaktadır. Bu nedenle okullar çevresiyle etkileşim içinde iken çevreden sağladığı geri bildirimle ve entropiyi yenerek yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır (Aydoğan, 2013; Katz ve Kahn, 1977). Bu açıdan bakıldığında modern yönetim kuramları ve yeni kurumsalcılık kuramının vurguladığı şekilde biçimsel örgüt yapıları ile bu yapıların gelişimine katkı sağlayan sosyal süreçler arasındaki ilişkilere yönelik olarak (Dillard, Rigsby ve Goodman, 2004:Akt. Bolat ve Seymen, 2006) örgütler, kurumsal çevrelerindeki olgular tarafından kurgulanmakta ve onlara benzeme eğilimi göstererek varlığını sürdürmektedirler. Böylece biçimsel örgütler zamanla teknik ve dönüşümsel karşılıklı bağımlılıklar yoluyla kurumsal çevrelerine uyumlu hale gelmektedirler (Bolat ve Seymen, 2006; Meyer ve Rowan, 1977; Selznick, 1996). Bu anlamda okullarda çevrenin yeteneğinin değerlendirilmesi, süreklilik gösteren bir yönetsel sorumluluktur. Yönetici, bu konuda sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal etkenlerin çözümlemesi için nesnel prosedürler geliştirebilir (Göksoy, 2013). Bu çerçeveden bakıldığında toplum, göç olgusu ile değişirken dış baskı ile okullar değişime zorlanmakta ve okul

yönetimleri çözüm yolları bulurken okulun içyapısı yeniden şekillenmektedir. Okulların bu sorunlarla baş etmelerinde çevreleri ve diğer okullarla kurulan işbirlikleri, sorunların hızlı ve etkili çözümünü sağlayabilmektedir.

Okullar arası işbirliğinin kavramsal temellerinin açıklanmasında bölgesel temelde örgütlenme ya da işlevlerine bakılmaksızın bir coğrafi alanda çalışanların bir araya getirilerek bir arada çalışmalarını öneren Gulick'e (1937) kadar gidilebilir. Goes ve Park (1997) ve Kraatz'a (1998) göre sosyal bir sistem olarak okul, çevresinden etkilenirken bir taraftan da çevresini değiştirmektedir. Okullar çevresini kontrol etmek için çevresindeki örgütlerle bağlantılar kurduğunda örgütsel güveni artabilir, belirsizliği azaltabilir, kritik kaynakların temini ile performansını artırabilir. Üstelik diğer örgütlerle olan güçlü bağlar, artan iletişim yoluyla uyum ve yeniliği, enformasyonu paylaşmayı ve esnek stratejileri öğrenmeyi geliştirmektedir. Okullar çevresi ile yenilik ve araştırma projeleri yoluyla ortaklıklar şekillendirerek risk ve maliyetleri paylaşabilirler. Okul örgütleri arasındaki işbirliği girişimlerine çok amaçlı okul projeleri, vakıf okulları ile uygulama, geliştirme, okul-iş deneyimi programları gibi projelerin yaratılması ve uygulanması örnek olabilir. Okullar arası işbirliği bağlantılar kurulmasını, bağlantılar kurulması sosyal sermayenin etkin kullanılmasını gerektirir. Sosyal sermaye kavramının tarihsel kökenleri 1900'lerin başına dayanmaktadır. L.J.Hanifan'ın 1916 yılında Batı Virginia'daki *kırsal okul aile birliği merkezlerini* değerlendirmesi kavramsal olarak sosyal sermayenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Sosyal sermaye kavramı, karşılıklı ilişkilerden meydana gelen ilişki ağlarına sahip olma ve üyelerinin desteğini sağlayan kaynakların toplamı (Bourdieu 2010: Akt. Keleş, 2012) olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle sosyal sermaye kuramına göre insan ilişkileri önemlidir ve zamanla geliştirilen ilişkiler aracılığıyla insanlar kendi başlarına üstesinden gelemeyecekleri ya da güçlüklerle başarabileceklerini gerçekleştirmek için beraber çalışabilmektedirler (Field, 2006: Akt. Keleş, 2012). Sonuç olarak okul örgütü elindeki sosyal sermayesini etkili kullandığında okullar arası işbirliğini tesis etmesi mümkündür. Bu aşamada okullar karşılaştıkları sorunları işbirliği ağları ile kendi başlarına çözemeyecekleri ya da zorlukla çözebilecekleri sorunları beraber çözebilmektedirler. Dolayısıyla okulların çevresi ve diğer okullarla olan işbirliği ortak amaçlara ulaşmayı kolaylaştırabilmekte, sorunların hızlı ve etkili çözümünü sağlayacak ve özellikle göçmen öğrencilerin topluma uyum sağlamaları, birey ve toplum için hem sosyal hem de ekonomik anlamda olumlu etkileri olabilmektedir. Böylece değişime yön veren ve değişimin sancılarını atlatmış okullar, sayesinde sağlıklı bireyler topluma kazandırılmış olabilmektedir.

Okullarda kurumsallaşma iyi şekilde geliştiğinde farklı bakış açıları, alışkanlıklar ve diğer bütünleşmeler, üyelerin sosyal bütünleşmesini getirmektedir (Selznick, 1957). Ancak okullar gereksinimleri olan kaynakları üretmedikleri için çevresel bağlamda bir değişime girerek kaynakları temin etmeye çalışmaktadır (Pfeffer, 1997). Zamanla çevrelerine artan bir bağımlılık içerisinde bir sorunun başka bir sorun ile veya katılım programları gibi örgütler arası ilişkileri aktive ederek yol almak zorunda kalmaktadırlar (Aiken ve Hage, 1968; Aldrich ve Mindlin, 1978). Bu bağlamda ister bir zorunluluk ister bir olanak olarak görülsün çocukların eğitimi ve toplumun gelişiminde büyük rolü olan okul ve çevresinin birbirine uyumunu ifade eden okullar arası işbirliği kavramı, özellikle göçmen çocukların eğitiminde büyük önem taşımaktadır. Alanyazında göçmen öğrencilerin eğitimi süreci ve bu süreçte karşılaşılan sorunların incelendiği bazı çalışmalarda özellikle Suriye'den Türkiye'ye yönelik göç karşısında Türkiye'nin eğitim politikalarının incelendiği (Emin, 2016; Ereş, 2017; İnce, 2016; Sakız, 2016; Seydi, 2014) ve buna yönelik önerilerin geliştirildiği çalışmalar görülmektedir. Ayrıca yapılan bazı araştırmalarda göç ve göçe bağlı olarak eğitim süresince göçmen öğrencilerin yaşadığı sorunlar ve akademik başarılarının incelendiği (Bütün ve Uzun, 2016; Hacıfazlıoğlu, Kararırmak ve Öztapak, 2015; Kılıç ve Yıldız, 2013; Şen, 2016) araştırmalar görülmektedir. Ancak alanyazında göçmen öğrencilerin eğitim süreci ve bu süreçte sorunların çözümü için okullar arası işbirliği konusunu inceleyen herhangi bir çalışmaya erişilememiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın alanyazına bir katkı sağlayabileceği umulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, göçmen öğrencilerin eğitim süreci açısından okullar arası işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerini incelemek ve öneriler sunmaktır. Bu amaca ulaşmak için yanıt aranan sorular şöyledir:

1. Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecindeki sorunlara ilişkin uyguladıkları çözüm yollarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlerle ilgili görüşleri nelerdir?
5. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümünde okullar arasında iş birliğinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada ilköğretim okullarda göçmen öğrencilerin eğitim süreci açısından okullar arası işbirliğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin gerçekçi, doğal ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç izlendiği için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgubilim) desen kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında İzmir'in Bayraklı, Bornova ve Karabağlar ilçelerindeki yöneticiler oluşturmaktadır. Çalışma grubu 18 okul müdürü ve 10 müdür yardımcısından oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kritik durum örnekleme kullanılmıştır. Kritik durum olarak yoğun göç alan ve dezavantajlı bölgelerdeki okulların durumu alınmıştır. Gizlilik ilkesi gereği araştırmaya katılan okul müdür ve müdür yardımcılarının gerçek isimlerinin kullanılması yerine kodlar kullanılarak sembolize edilmiştir. Örneğin; 1. Okul müdürü için M1, müdür yardımcısı için MY1 kodu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların bireysel özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1
Çalışma Grubunun Bireysel Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler		N	%
Yaş	25-30 yaş	1	3.57
	31-40 yaş	10	35.71
	41-50 yaş	10	35.71
	51 ve üzeri	7	25
Cinsiyet	Erkek	21	75
	Kadın	7	25
Eğitim Durumu	Lisans	23	82.14
	Yüksek Lisans	4	14.28
	Doktora	1	3.57
Yöneticilikteki Kıdem	1-10 yıl	16	57.14
	11-20 yıl	11	39.28
	20 ve üzeri	1	3.57
Kurumdaki Çalışma Süresi	1-4 Yıl	23	82.14
	5 yıl ve üzeri	5	17.85
Toplam		28	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların çoğunun 31-50 yaş aralığında ($n = 20$, % 71.42) oldukları, cinsiyet olarak katılımcıların çoğunun erkek ($n = 21$, % 75), eğitim durumu olarak büyük çoğunluğunun lisans ($n = 23$, % 82.14) düzeyinde eğitim aldıkları görülmektedir. Ayrıca yöneticilerin 1-10 yıllık yöneticilik kıdemlerinin ($n = 16$, % 57.14) olduğu ve okullarında 1-4 yıldır ($n = 23$, % 82.14) yöneticilik yaptıkları dikkat çekmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu için görüşme soruları araştırmacılar tarafından önceden hazırlanmış; görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların tekrardan düzenlenmesine, artırılmasına ya da eksiltilmesine izin verilmiştir.

Araştırmanın verilerinin toplanması için görüşme formu hazırlanırken öncelikle alanyazın dikkate alınmıştır. İkinci olarak taslak form Eğitim Yönetimi alanında çalışan iki öğretim üyesine uzman görüşüne sunulmuş görüşme formunun güvenilirlik ve geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme formuna son şekli uzman incelemesinin sonunda, araştırmacılar tarafından, daha ayrıntılı ve odaklı bilgi elde edebilmek amacıyla, sonda soruları eklenerek verilmiştir. Soruların anlaşılır, net ve açık olup olmadığı iki pilot görüşme sonunda yapılan düzenleme ile kontrol edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada eğitim yöneticileriyle yapılan görüşmeler yöneticilerin izinleri alınarak ses kaydına alınmış, alınan bu ses kayıtlarının analizlerinin yapılabilmesi için araştırmacılar tarafından ses kayıtları bilgisayara aktarılmış ve bu işlemde sonra analizler yapılmıştır. Ses kayıtları öncelikle yazıya aktarılmıştır. Bu yolla analizlerin tam ve doğru yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu sayede gözden kaçabilmesi olası detayların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz için analiz öncesi

araştırma soruları ve alanyazın doğrultusunda tema listesi belirlenerek analize başlarken bu temalar dikkate alınarak veriler gruplara atanmıştır. İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmanın temalarının oluşturulmasında birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar çerçevesinde birleştirilerek anlaşılır biçimde kategorize edilip yorumlanması sonucu anahtar kelime ya da söz öbekleri oluşturulmuştur.

Yapılan görüşmeler 1'den başlanılarak numaralandırılmıştır. Brott ve Myers'ın (2002) önerdiği şekilde okul yöneticilerinin aktardığı düşünceler görüşme soruları ve araştırmanın hedefi çerçevesinde kodlanmıştır. Analizler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış ve karşılaştırılmıştır. Ayrıca yapılan analiz Eğitim Yönetimi uzmanı olan bir öğretim üyesi tarafından tekrar edilerek alınan geri bildirimlerle birlikte tema ve alt temalara son hali verilmiştir. Bunda amaç araştırma verilerinin güvenilirliğinin artırılmasıdır. İçerik analizi sonucunda elde edilen temalar Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2
Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Temalar

Araştırma Soruları	Temalar
Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanlarına ilişkin görüşleri	Aileye bağlı sorun alanları Öğrenciye bağlı sorun alanları Yapısal temelli sorun alanları Öğretmene bağlı sorun alanları
Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların nedenlerine ilişkin görüşleri	Aileye bağlı nedenler Öğrenciye bağlı nedenler Yapısal temelli nedenler
Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecindeki sorunlara ilişkin uyguladıkları çözüm yollarına ilişkin görüşleri	Etkileşim geliştirme Eğitim İşbirliği geliştirme
Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlerle ilgili görüşleri	Çözümlerin farkında olmayanlar Çözümlerin kısmen farkında olanlar
Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümünde okullar arasında iş birliğinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri	Uygulama odaklı işbirliği Eğitim öğretim odaklı işbirliği Personel odaklı işbirliği Bilgi paylaşımı odaklı işbirliği Örgütsel odaklı işbirliği

Tablo 2 incelendiğinde araştırmanın beş araştırma sorusu doğrultusunda geliştirilen temaların olduğu görülmektedir. Göçmen öğrencilerin eğitim süreci açısından okullar arası işbirliğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerine ait verilerin analizi sonucunda 15 tema ortaya çıkmıştır. Göçe bağlı olarak ortaya çıkan sorun alanlarına ilişkin verilerin analizi sonucunda *aileye bağlı sorun alanları*, *öğrenciye bağlı sorun alanları*, *yapısal temelli ve öğretmene bağlı sorun alanları* olarak dört tema ortaya çıkmıştır. Göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların nedenlerine ilişkin verilerin analizi sonucunda *aileye bağlı nedenler*, *yapısal temelli nedenler* ve *öğrenciye bağlı nedenler* olarak üç tema ortaya çıkmıştır. Göçmen eğitimi sürecinde ortaya çıkan sorunlara yönelik üretilen çözümlere ilişkin verilerin analizi sonucunda *etkileşim*, *eğitim* ve *işbirliği geliştirme* olarak üç tema ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinin sorunların çözümüne ilişkin başka okullarda üretilen çözümlere ilişkin verilerin analizi sonucunda *çözümlerin kısmen farkında olanlar* ve *farkında olmayanlar* olarak iki tema ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümlerden yararlanma ve okullar arası işbirliğine ilişkin görüşlerinin analizi sonucunda *uygulama odaklı*, *eğitim öğretim odaklı işbirliği*, *personel odaklı işbirliği*, *bilgi paylaşımı odaklı işbirliği* ve *örgütsel odaklı işbirliği* olarak beş tema ortaya çıkmıştır.

Geçerlik Güvenirlik Önlemleri

Araştırmada görüşmelerin sürelerinin uzun tutulması, uzman incelemesi ve katılımcı geribildirim alınması ile iç geçerlik sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak amacıyla, yöntem kısmında araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı, araştırmanın modeli, ulaşılan verilerin çözümlenmesi gibi konular detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak için, tutarlık incelemesi yapılmıştır. Nitel çalışmalarda araştırmanın delilli kanıtlarla desteklenmesi, dış güvenirlik ölçüsüdür. Aynı zamanda Yıldırım ve Şimşek'in (2005) belirttiği teyit incelemesi için bu araştırmada verilerin doğrulanması ve kodlamaların başka bir akademisyen tarafından da incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın dış güvenirliliğini sağlamak amacıyla, üzerinde çalışılan mevcut durum ve kullanılan yöntem ayrıntılı bir şekilde betimlenmeye çalışılmıştır. Verilerin toplanması ve analizinin ayrıntılı olarak açıklanması için çaba harcanmıştır.

Bulgular

Göçe Bağlı Olarak Karşılaşılan Sorun Alanları

Çalışmanın ilk araştırma sorusu *Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanlarına ilişkin görüşleri nelerdir?* şeklinde belirtilmiştir. Bu araştırma sorusunun verileri doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 3’de verilmektedir.

Tablo 3
Göçe Bağlı Olarak Karşılaşılan Sorun Alanları

Tema	Kodlar	N
Aile ile ilgili sorun alanları	Ders araçlarını karşılayamama- Ekonomik yetersizlik	16
	Okul aile işbirliği eksikliği	7
	Türk ailelerden gelen şikâyetler	5
Öğrenci sorun alanları	İletişim kurma sorunları	28
	Duygusal sarsıntı yaşama	17
	Öğrenci-öğrenci şiddeti sorunu	9
	Devamsızlık	7
	Okul terki	6
	Akademik başarı düşüklüğü	6
	Temizlik alışkanlığı eksikliği	6
	Bilişsel uyumsuzluk	5
	Duyuşsal uyumsuzluk	5
İstenmeyen öğrenci davranışları	4	
Yapısal temelli sorun alanları	Fiziki yetersizlik	8
	Öğrenci sayısının artması	8
	Personel eksikliği	4
	Okulların bütçe yetersizliği	4
Öğretmenle ilgili sorun alanları	Okulun başarı düşüklüğü	2
	Öğretmen-öğrenci iletişim eksikliği	3
	Öğretmenlerin kabul etmemesi	2

Tablo 3 incelendiğinde göçe bağlı olarak karşılaşılan sorun alanlarına ilişkin verilerin analizi sonucunda *aileye bağlı, öğrenciye bağlı, öğretmene bağlı ve yapısal temelli sorun alanları* olmak üzere 4 tema ve bunların 20 kodu ortaya çıkmıştır. Bu temalardan *aileye bağlı sorun alanları*nda en çok *ekonomik yetersizlik* ($n = 16$) sorun alanı olarak belirtilmiştir. *Öğrenciye bağlı sorun alanları*nda ise en çok *iletişim kurma sorunları* ($n = 28$) ile ilgili ifadeler belirtilmiştir. *Yapısal temelli sorun alanları*nda ise en çok *fiziki yetersizlik ve öğrenci sayısının artması* ($n = 8$) ile ilgili ifadeler belirtilmiştir. *Öğretmene bağlı sorun alanları*nda ise en çok *öğretmen- öğrenci iletişim sorunu* ($n = 6$) ile ilgili ifadeler belirtilmiştir.

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanları incelendiğinde *aileye bağlı sorun alanları*nda okul yöneticileri birtakım görüşler ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin *aileye bağlı sorunlar* temasında *Ders araçlarını karşılayamama* ($n = 16$) kodu öne çıkmıştır. Bu kod ile ekonomik yetersizlik nedeniyle öğrencilere okulda gerekli olan ders araç gereçlerinin temin edilmesinde ailelerin zorlandıkları vurgulanmaktadır. *Ders araçlarını karşılayamama* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Ailelerin birçoğu ekonomik sıkıntı çekmekte. Yoksulluk sınırında yaşam mücadelesi vermekteler. Hal böyle olunca anne ve babanın çocuğunun eğitimine ayırdığı zaman da az olmakta. (MY1)

Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanlarında ikinci tema *öğrenciye bağlı sorun alanları* temasıdır. Analiz sonucunda okul yöneticilerinin *öğrenciye bağlı sorun alanları* temasında en çok *İletişim kurma sorunları* ($n = 28$) kodu öne çıkmıştır. *İletişim kurma sorunları* kodu çoğunlukla öğrencilerin Türkçe konuşamaması nedeniyle iletmek istediklerini karşı tarafa anlatamaması, sorunlara çözüm bulunamaması ve kopukluk oluşması ile ilgilidir. *İletişim kurma sorunları* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şöyledir:

Karşılaştığımız en büyük sorun dil sorunudur. Göçle gelen çocuklar ortak dil kullanamadıklarından anlatılanları anlamakta zorluk çekmektedirler. Bu anlamda eşitliği sağlamakta okula büyük görev düşmektedir. Öğretmenlerin onlarla iletişim kurmaları zorlaşmaktadır. İletişim kurmak için hep bir aracıya (tercümana) ihtiyaç duymaktayız. (M2)

Öğrenciye bağlı sorun alanları temasında ikinci olarak vurgulanan kod *Duygusal travma yaşama* (n=17) kodudur. *Duygusal travma yaşama* kodu öğrencilerin göç öncesi, göç sırasında ve sonrasında yaşadıklarından kalan duygusal etkileri içermektedir. *Duygusal travma yaşama* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Çocukların yabancılık duyguları var. Biraz çekimser kalıyorlar. Duygusal sorunları ilk geldikleri yıllar fazlaydı. Bahçede oyun oynarken uçak ya da helikopter geçtiğinde kendileri yere atıyorlardı korkudan. Üzerlerinde savaşın getirdiği psikolojik etkileri vardı. (M17)

Okul yöneticilerinin *öğrenciye bağlı sorun alanları* temasında ikinci olarak öne çıkan kod *Öğrenci- öğrenci şiddet* (n = 9) kodudur. *Öğrenci-öğrenci şiddet sorunu* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden iki alıntı şu şekildedir:

Ansızın öğrenciler parlayıp kavga edebiliyorlar ve bu esnada kemerini çıkartan öğrenciler gördüm. (M11)

Bizim öğrencilere göre daha kavgacılar. Bizim öğrenciler sorunlarda karşılıklı konuşabiliyorlar ama bu öğrenciler daha kavgacılar. (M15)

Öğrenciye bağlı sorun alanları temasında ikinci olarak vurgulanan kod *Duygusal travma yaşama* (n = 17) kodudur. *Duygusal travma yaşama* kodu öğrencilerin göç öncesi, göç sırasında ve sonrasında yaşadıklarından kalan duygusal etkileri içermektedir. *Duygusal travma yaşama* koduna ilişkin okul yöneticilerinin birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Çocukların yabancılık duyguları var. Biraz çekimser kalıyorlar. Duygusal sorunları ilk geldikleri yıllar fazlaydı. Bahçede oyun oynarken uçak ya da helikopter geçtiğinde kendileri yere atıyorlardı korkudan. Üzerlerinde savaşın getirdiği psikolojik etkileri vardı. (M17)

Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanlarında üçüncü tema *yapısal temelli sorun alanları* temasıdır. Bu tema altında en çok vurgulanan kod *Fiziki Yetersizlik* (n = 8) kodudur. *Fiziki yetersizlik* kod okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimindeki özel gereksinimleri karşılamada yaşadığı fiziksel kaynaklı sorunlara ilişkin görüşlerini içermektedir. *Fiziki yetersizlik* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Sınıf ayarlamamız sıkıntı oluyor tabi. Şimdi dil eğitimi için Türkçe öğretmenimiz geldi. Dil eğitimi vereceğimiz sınıf sıkıntımız var. Sınıflarımız dolu, kapasitemiz doldu. Öğrencilerimiz Türkçe derslerini kütüphanede görmek zorunda kalıyorlar. Orada da tahta yok. Akıllı tahta yok. (MY5)

Okul yöneticilerinin *yapısal temelli sorun alanları* temasında *öğrenci sayısının artması* (n = 8) koduna ilişkin yöneticiler birtakım görüşler ifade etmişlerdir. *Öğrenci sayısının artması* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden iki alıntı şu şekildedir:

Geçen sene 75 civarında olan Suriyeli öğrenci sayımız 120 öğrenciye yaklaşmıştır. Bu da beraberinde sınıflardaki öğrenci sayısının artmasına neden olmaktadır. Sırf bu sene 50 öğrenciyi birinci sınıfa kaydını gerçekleştirdik. (M5)

Bulduğumuz yer konumu itibarıyla çok göç alan bir noktada bulunmaktadır. Buna bağlı olarak da öğrenci sayımızda her sene sürekli bir artış olmaktadır ve bu bölgedeki tek ilkokul olmamız fiziki sorunları ve kalabalık sınıfları beraberinde getirmektedir. (M7)

Okul yöneticilerinin göçe bağlı olarak karşılaştıkları sorun alanları incelendiğinde okul yöneticileri *öğretmen temelli sorun alanlarında* benzer görüşler belirtmişlerdir. Analiz sonucunda okul yöneticilerinin *öğretmen temelli sorun alanları* temasında *öğrenci- öğretmen iletişim eksikliği* (n = 3) koduna ilişkin görüşleri öne çıkmıştır. *Öğrenci- öğretmen iletişim eksikliği* kodu öğretmenlerin göçmen öğrencilerle yaşadığı çatışmalar sonucunda iletişim kurmaktan vazgeçmesi ya da direnç göstermesine ilişkin görüşleri içermektedir. *Öğrenci- öğretmen iletişim eksikliği* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Okulda göçle gelen çocuklar ne yazık ki sık sık sorun yaşattıklarından özellikle sınıf öğretmenleri kendi sınıflarında bu çocukları istememektedir. Öğretmenler dil sorununu çözemedikleri için hem öğrenciyle hem de ailesiyle sorunların giderilmesi konusunda bir ilerleme sağlayamamaktadır. Bu öğrenciler bir süre sonra yok sayılmaktadırlar. (M2)

Okul Yöneticilerinin Göçmen Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Nedenleri

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu *Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?* şeklinde belirtilmiştir. Bu araştırma sorusunun verileri doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4

Okul Yöneticilerinin Göçmen Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Nedenleri

Temalar	Kodlar	N
Aileye bağlı nedenler	Ekonomik yetersizlik	14
	Kültürel farklılıklar(çok çocuklu-kalabalık yaşama)	6
	Ailelerin düşük eğitim seviyesi	7
	Yerleşik hayata geçememe	6
Öğrenciye bağlı nedenler	Türkçe bilmeme	25
	Devamsızlık	6
	Savaş travmasını yaşama- Duygusal problemler	2
	Öğrenciler arası gruplaşma-çatışma	3
	İstenmeyen öğrenci davranışları-şikayetler olması	3
Yapısal temelli nedenler	Artan göçmen öğrenci sayısı	10
	Okulların fiziki yetersizlikleri	3
	Olumsuz personel tutumları	4
	Akran denkleğinin değerlendirilememesi-bilişsel yetersizlik	6

Tablo 4 incelendiğinde okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunların nedenlerine yönelik görüşlerinin analizi sonucunda *aileye bağlı nedenler*, *öğrenciye bağlı nedenler* ve *yapısal temelli nedenler* olmak üzere 3 tema ve bunların 13 kodu ortaya çıkmıştır. Bu temalardan *aileye bağlı nedenler* temasında en çok *ekonomik yetersizlik* ($n = 14$) sorun nedeni olarak belirtilmiştir. *Öğrenciye bağlı nedenler* temasında en çok *Türkçe bilmeme* ($n = 25$) neden olarak belirtilmiştir. *Yapısal temelli nedenler* temasında ise en çok *artan öğrenci sayısı* ($n = 10$) sorunların nedeni olarak belirtilmiştir.

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların nedenlerine ilişkin görüşlerinde *aileye bağlı nedenler* temasında *ekonomik yetersizlik* ($n = 14$) kodu öne çıkmıştır. *Ekonomik yetersizlik* kodu öğrencilerin yaşadıkları ekonomik yetersizlikler nedeniyle hem eğitimleri için gerekli ihtiyaçlarını karşılayamamaları hem de velilerin ekonomik gerekçeler nedeniyle çocuklarına yeteri ilgiyi gösterememelerine ilişkin görüşleri içermektedir. *Ekonomik yetersizlik* koduna ilişkin yöneticilerden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Ailelerin yaşadığı ekonomik sorunlarda eğitim sürecinde karşılaştığımız sorunların nedenidir. Öğrencilerin kenar mahallelerde ekonomik sıkıntılar içinde yaşamaları beraberinde başarısızlığı getirmekte. (MY2)

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde *öğrenciye bağlı nedenler* temasında benzer görüşler belirtilmiştir. *Öğrenciye bağlı nedenler* teması *Türkçe bilmeme* ($n = 25$) kodu öne çıkmıştır. Okul yöneticilerinin öğrencilerin Türkçe bilmemesinin sorunun asıl kaynağının olduğunu belirten görüşlerine ilişkin bir alıntı şu şekilde ifade edilmiştir:

Öğrencilerin dil bilmemesi eğitim konusunda karşılaştığımız en büyük sorun nedenidir. Öğretmenler öğrencilerin anlattıklarını anlamamasından ve öğrencilerin söylenenleri yazamamasından şikâyetçiler. (MY3)

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde *yapısal temelli nedenler* temasında en çok vurgulanan *artan öğrenci sayısı* ($n=10$) kodudur. *Artan öğrenci sayısı* kodu sınıfların kalabalıklaşması sonucu öğretmenlerin öğrencilere ayırdığı zamanda azalma ve bunun ders verimliliğine olan etkisine ilişkin görüşleri içermektedir *Artan öğrenci sayısı* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

En temel problem bence öğrenci sayısının giderek artması. Yani bir sınıfta 3-4 Suriyeli öğrencinin olmasıyla 9-10 Suriyeli öğrencinin olmasının arasında çok fark var. İlk yıllarda 35-40 öğrencimiz vardı. Şu an 1. sınıfa kayıtlı 113 yeni öğrencimiz var. (M16)

Okul Yöneticilerinin Kullandıkları Sorun Çözüm Yolları

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu *Okul yöneticilerinin sorunların çözümünde hangi çözüm yollarına başvurduklarına ilişkin görüşleri nelerdir?* şeklinde belirtilmiştir. Bu araştırma sorusunun verileri doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 5'de verilmektedir.

Tablo 5
Okul Yöneticilerinin Kullandıkları Sorun Çözüm Yolları

Temalar	Kodlar	N
Etkileşimi geliştirme	Bireysel görüşme yöntemi	11
	Ev ziyaretleri	5
	Okul-öğrenci- veli iletişim etkinlikleri düzenleme	6
	Sosyal ve sportif faaliyetler	3
	Rehberlik ve oryantasyon etkinlikleri	9
Eğitim	Destekleme ve yetiştirme kursları	5
	Dil kursları	14
	Aile eğitimi	2
İşbirliği geliştirme	Akran koçluğu	9
	Maddi kaynak bulma	7
	Öğrenci tercümanı kullanma	5
	Okullar arası işbirliği	2
	Kaynaştırma planlaması	3

Tablo 5 incelendiğinde okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik hangi çözüm yollarına başvurduklarına ilişkin görüşlerinin analizi sonucunda *etkileşim*, *eğitim* ve *işbirliği geliştirme* şeklinde olmak üzere 3 tema ve bunların 13 alt teması ortaya çıkmıştır. Bu çözüm yollarından *etkileşim geliştirme* temasında en çok *bireysel görüşme yöntemi* ($n = 11$) kodu ile ilgili ifadeler vurgulanmıştır. *Eğitim* temasında en çok *dil kursları* ($n = 14$) kodu ile ilgili ifadeler vurgulanmıştır. *İş birliği geliştirme* temasında ise en çok *akran koçluğu* ($n = 9$) kodu ile ilgili ifadeler vurgulanmıştır.

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecindeki sorunların çözüm yollarına ilişkin görüşleri incelendiğinde *etkileşim geliştirme* temasında *bireysel görüşme yöntemi* kodu en çok vurgulanmıştır. *Bireysel görüşme yöntemi* kodu ($n = 11$) aile ve öğrenci ile görüşmeler yaparak karşılaşılan sorunlara çözümler bulmaya çalıştıklarına ilişkin görüşleri içermektedir. *Bireysel görüşme yöntemi* koduna ilişkin okul yöneticilerden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Sorunu birebir ilişki ile konuşarak çözüyoruz. Bu öğrenci ile de olabiliyor, okula getirtebilirsek veli ile de olabiliyor. (M1)

Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecindeki sorunların çözüm yollarına ilişkin *eğitim* temasında en çok *dil kursları* ($n = 14$) kodu öne çıkmıştır. *Dil kursları* kodu okul yöneticilerinin daha çok PİCTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi) programı kapsamında açılan dil veya yetiştirme kursları aracılığıyla göçmen öğrencilerin eğitimlerine destek olmaya çalıştıklarına ilişkin görüşleri içermektedir. *Dil kursu* koduna ilişkin okul yöneticilerden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Türkçe kursları veriyoruz. Suriyeli okuma yazma bilmeyen öğrenciler sabahçı ise öğleden sonra, öğlenci ise sabahları 2'şer saat kursa alıyoruz. PİCTES programı kapsamında onları kursa alıyoruz. Türkçe öğretmenler tarafından bu şekilde normal derslere destek oluyoruz. (M7)

Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecindeki sorunların çözüm yollarına ilişkin görüşlerinde *işbirliği geliştirme* temasında en çok *akran koçluğu* ($n = 9$) kodu vurgulanmıştır. *Akran koçluğu* kodu öğrencilerin sosyalleşmelerinin sağlanması ve dil öğrenimlerinin hızlanması amacıyla Türk öğrencilerin görevlendirilmesine ilişkin görüşleri içermektedir. *Akran koçluğu* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Duyusal sorunların çözümü konusunda okulumuzda başlattığımız yabancı öğrenciyle arkadaşlık, akran arkadaşlığı kurarak her Suriyeli öğrenci için iki öğrenci görevlendirdik. Bunlara destek olmaları, beraber oynamaları, beraber gezmeleri, basit kelimeler cümleler kullanmaları, bunları öğretmeleri ve bu vasıtasıyla bir iletişim köprüsü kurmaya çalıştık. Öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini geliştirmek amaçlı böyle bir çalışma gerçekleştirdik. Yararı da oldu. (M10)

Göçmen Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Farklı Okulların Çözümleri

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu *Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlerle ilgili görüşleri nelerdir?* şeklinde belirtilmiştir. Bu araştırma sorusunun verileri doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6

Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlerine ilişkin görüşleri

Temalar	Kodlar	N
Çözümlerin farkında olmayanlar	Düzensiz aralıklarla bilgilendirme	16
	Bilgisiz olma	7
	Bireysel iletişim kurma	1
	Sosyal faaliyetler düzenleme	1
	Öğrenci tercümanı kullanma	1
	Özel alt sınıflar oluşturma	1
	Göçmen rehber öğretmen çalıştırma	1
	İnsan ilişkilerine önem verme	1
	Fiziki alanları verimli kullanma	1
	İnsan kaynağının ortak kullanımı	1
Çözümlerin kısmen farkında olanlar	Benzer çözümleri uygulama	7
	Fiziki alanların ortak kullanımı	2
	Dil kursları düzenleme	3

Tablo 6 incelendiğinde yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlerle ilgili görüşlerinin analizi sonucunda *çözümlerin farkında olmayanlar* ve *çözümlerin kısmen farkında olanlar* olmak üzere 2 tema ve 13 alt teması ortaya çıkmıştır. *Çözümlerin farkında olmayanlar* temasında en çok *düzensiz aralıklarla etkileşim sonucu bilgilendirme* ($n = 16$), *bilgisiz olma* ($n = 7$) kodları; *çözümlerin kısmen farkında olanlar* temasında en çok *benzer çözümleri uygulama* ($n = 7$) kodu öne çıkmıştır.

Analiz sonucunda okul yöneticileri göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlere ilişkin görüşleri incelendiğinde *çözümlerin farkında olmayanlar* temasında *düzensiz aralıklarla etkileşim sonucu bilgilendirme* ($n = 16$) kodu öne çıkmıştır. *Düzensiz aralıklarla etkileşim sonucu bilgilendirme* kodu okul yöneticilerinin başka okullarla iletişim halinde olmadıkları zaman zaman dolaylı olarak bilgiler edinmelerine ilişkin görüşleri içermektedir. *Düzensiz aralıklarla etkileşim sonucu bilgilendirme* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Diğer okullarla iletişimimiz okul müdürleri ile çeşitli sebeplerle bir araya geldiğimizde oluyor. Bunun dışında fazla bilgi alışverişimizin olduğu söylenemez. İşin doğrusu her koyun kendi bacağından asılır misali her okul kendi sorununa kendi çözüm bulmaya çalışıyor. Tabi daha öncede bahsettiğim gibi toplantı, tören vb. nedenlerle diğer okul müdürü arkadaşlarla bir araya geldiğimizde sorunları görüşüyoruz. Başta da dediğim gibi herkes kendi çözümünü kendi üretiyor. (M1)

Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik başka okullarda üretilen çözümlere ilişkin görüşleri *çözümlerin kısmen farkında olanlar* temasında *benzer çözümleri uygulama* ($n = 7$) kodu en çok vurgulanmıştır. *Benzer çözümleri uygulama* kodu yöneticilerin sorunlara birbirlerinin farkında olmasalar da benzer çözüm yolları uygulamaya koyduklarına ilişkin görüşleri içermektedir. *Benzer çözümleri uygulama* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Her okul karşılaştığı sorunlar kendi yöntemleriyle çözüm üretiyor. Bulduğumuz çevrede zaten bütün okullarda Suriyeli öğrenci var bizim kadar sayıları yok çünkü kapasiteleri belli onlar da karşılaştıkları sorunlar da aynı bizim yöntemlerimizi uyguluyorlar. (M18)

Farklı Okulların Çözümlerinden Yararlanma ve Okullar Arasında İş Birliğinin Sağlanması

Çalışmanın beşinci araştırma sorusu *Okul yöneticilerinin sorunların çözümü konusunda başka okullarda üretilen çözümlerden nasıl yararlanılabileceği ve okullar arasında iş birliğinin nasıl sağlanabileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?* şeklinde belirtilmiştir. Bu araştırma sorusunun verileri doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7 incelendiğinde okul yöneticilerinin sorunların çözümü konusunda başka okullarda üretilen çözümlerden nasıl yararlanılabileceği ve okullar arasında iş birliğinin nasıl sağlanabileceğine ilişkin görüşlerinin analizi sonucunda 5 tema ve 14 alt tema ortaya çıkmıştır. Bu görüşler sonucu oluşan *uygulama odaklı işbirliği* temasında en çok *toplantılar yaparak bilgi alışverişinde bulunma* ($n = 14$) koduna ilişkin ifadeler vurgulanmıştır. *Eğitim-öğretim odaklı işbirliği* temasında en çok *kardeş okul* ($n = 4$) kodu belirtilmiştir. *Personel odaklı işbirliği geliştirme* temasında ise en çok *bakanlığın bilgi paylaşımı konusunda girişimci olması* ($n = 4$) kodu konusunda görüş belirtilmiştir. *Bilgi paylaşımı odaklı* temasında en çok *elektronik ortamlarda bilgi alışverişi* ($n = 3$)

kodları vurgulanmıştır. *Örgütsel odaklı işbirliği* temasında ise okul yöneticileri en çok *fiziki alanların ortak kullanımı* ($n = 6$) kodu konusunda görüş belirtmişlerdir.

Tablo 7

Okul Yöneticilerinin Başka Okullarda Üretilen Çözümlerden Yararlanması ve Okullar Arasında İş Birliğinin Sağlanması

Tema	Kodlar	N
Uygulama odaklı işbirliği	Toplantılarla deneyim paylaşımı (deneyim-uzmanlık)	14
	Ortak sosyal- sportif faaliyetler düzenleme	3
Eğitim öğretim odaklı işbirliği	Kardeş okul	4
	Bölgesel kurslar düzenleme	3
Personel odaklı işbirliği	İnsan kaynağının ortak kullanımı	2
	Rehberlik servisleri arasında iş birliği	1
	Öğretmenleri teşvik etme	2
	Bakanlığın çalışanlarla bilgi paylaşımı	4
Bilgi paylaşımı odaklı işbirliği	Üretilen çözümler için bilgi bankası oluşturma	2
	Elektronik ortamlarda bilgi alışverişi	3
Örgütsel odaklı işbirliği	Fiziki alanların ortak kullanımı	6
	MEB Bilgilendirme merkezleri-birimleri kurma	2
	Okullar arası komisyonlar kurma	5
	İl-ilçe koordinatör görevlendirme	5

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümler ve okullar arası işbirliğinin nasıl sağlanabileceğine yönelik görüşleri *uygulama odaklı işbirliği* temasında *toplantılar yapılarak bilgi alış verişinde bulunulmalı* ($n = 9$) kodu en çok vurgulanmıştır. *Toplantılar yapılarak bilgi alış verişinde bulunulmalı* kodu okul yöneticilerin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik yaptıkları uygulamalar ve sorunların çözümünde farklı olarak nelerin yapılabileceğini tartışmak, fikir alış verişleri yapmak amacıyla belli aralıklarla bir araya gelmelerine ilişkin görüşleri içermektedir. *Toplantılar yapılarak bilgi alış verişinde bulunulmalı* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Bir kere göç konusunda göçün çok yaşandığı okullarda bir komisyonun toplanması gerekir. Çünkü göç konusu önemli bir konu ülkenin önemli bir sorunu tek bir okulun bunun üstesinden gelmesi mümkün değil. Yaptığı çalışmaları anlatabileceği paylaşabileceği ortamların yaratılması gerekir. Neler yapılabilir konusunda göç alan okulların bir araya gelmesi lazım özellikle bizim bulunduğumuz semtlerde müdürler sürekli bilgi alışverişinde bulunmalı. (M6)

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümler ve okullar arası işbirliğinin nasıl sağlanabileceğine yönelik görüşlerinde *eğitim öğretim odaklı işbirliği* temasında *kardeş okul* ve *bölgesel kurslar* kodları en çok vurgulanmıştır. *Kardeş okul* kodu karşılaşılan sorunların çözümünde fiziki alanların ortak kullanımı, öğrencilerin gelişim süreçlerinin takibi gibi konulara ilişkin okulların işbirliği yapabileceğine ilişkin görüşleri içermektedir. *Kardeş okul* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

İlk ve ortaokullar kayıt alanlarına göre kardeş okul olmaları ve ilk ve ortaokullar öğrencinin gelişimini beraber takip etmelidir. Eğer öğrenci kendini geliştirmemişse yeteri kadar dil öğrenmişse bu öğrenciler geçici eğitim merkezlerine yönlendirilmelidir. (M3)

Analiz sonucunda okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümler ve okullar arası işbirliğinin nasıl sağlanabileceğine yönelik görüşlerinde *personel odaklı işbirliği* temasında *Bakanlığın bilgi paylaşımında bulunması* kodu ($n = 4$) en çok vurgulanmıştır. *Bakanlığın bilgi paylaşımında bulunması* kodu okul yöneticilerinin Bakanlık nezdinde yaptığı çalışmaları uygulamaya daha hızlı koyabileceklerini düşündükleri için Bakanlığın bilgi paylaşımı konusunda istekli olmasına ilişkin görüşleri içermektedir. *Bakanlığın bilgi paylaşımında bulunması* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden alıntılar şu şekildedir:

MEB öğretmenlerin deneyimlerini belli platformlarda paylaşmalarına olanak sağlayabilir. (M1)

Bizim çözüm önerilerimiz yerelde karşılık bulsa da bunu genele yayılması zaman alabilir. Bizim önerilerimizin Bakanlık nezdinde çalışmaları 1-2 yılı bulabilir. (M9)

Okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümler ve okullar arası işbirliğinin nasıl sağlanabileceğine yönelik görüşlerinde *bilgi paylaşımı odaklı işbirliği* temasında *elektronik ortamda bilgi alış verışı* ($n = 3$) kodu

en çok vurgulanmıştır. *Elektronik ortamda bilgi alış verişi* kodu okul yöneticilerin hızlı iletişim kurabilmek, sorunlar ve çözümleri hakkında bilgi sahibi olmanın önemine ilişkin görüşleri içermektedir. *Elektronik ortamda bilgi alış verişi* koduna ilişkin okul yöneticilerinden birinin görüşlerinden bir alıntı şu şekildedir:

Elektronik ortamda bir site kurulup yapılan iyi çalışmalar bu sitede paylaşılabilir. (M15)

Okul yöneticilerinin başka okullarda üretilen çözümler ve okullar arası işbirliğinin nasıl sağlanabileceğine yönelik görüşlerinde *örgütsel odaklı işbirliği* temasında *fiziki alanların ortak kullanımı* ($n = 6$) kodu ile ilgili en çok vurgulanmıştır. *Fiziki alanların ortak kullanımı* kodu, okul yöneticilerinin, farklı okul yöneticileri iletişim kurarak başka okulların spor salonu, bahçe, derslik, vb. fiziksel alanlarının ortak kullanımına ilişkin görüşleri içermektedir. *Fiziki alanların ortak kullanımı* koduna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden iki alıntı şu şekildedir:

Fiziki koşulları iyi olan okullar ile olmayan okullar mekânların ortak kullanımı konusunda işbirliği yapabilirler. (M2)

Şu anda okulumda bulunan üç dersliği yakınımızda bulunan bir okulun öğrencilerine tahsis ettik. Bu şekilde iş birlikleri devam ettirilebilir. (M15)

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın bulguları, amacı rehberliğinde tartışılmış ve kuramsal alt yapı doğrultusunda yorumlanmıştır. Bu araştırma ile okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik işbirliği önerileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın birinci sorusu doğrultusunda, göçe bağlı olarak karşılaşılan sorun alanlarına ilişkin verilerin analizi sonucunda aileye bağlı, öğrenciye bağlı, öğretmene bağlı ve yapısal temelli sorunlar temaları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmadaki bulgular, Uzun ve Bütün'ün (2016), İnce (2016), Akbıyık ve Duygu (2016) ile İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi'nin (2015) bulgularını destekleyen bulgular içermektedir. Uzun ve Bütün'ün (2016), bulgularına göre öğretmenlerin göçmen öğrencilerin dillerini bilmedikleri için bu öğrencilerin aileleri ile iletişim kurmakta zorlandıkları ve bundan dolayı öğrencinin okulda yaşadığı sorunların çözümsüz kalmaya devam ettiği bulgusuna ulaşmıştır. İnce (2016) bulgularına göre, göçmenlerin dil problemi devam ederek aileler ile okul arasındaki iletişimin sağlanmamasına ve öğrencilerin dersleri tam olarak anlamamasına neden olmaktadır. Akbıyık ve Duygu'nun (2016) bulgularına göre, göçmenlerle iletişim kurmada zorlanma ifadelerinin ana sebeplerinin başında özellikle her iki tarafında dil eksikliği gelmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi'nin (2015) bulgularına göre, okullara kaydolan Suriyeli öğrenciler dil engeliyle okula başladıkları andan itibaren karşılaşmakta ve bir şekilde bu durumla mücadele etmek zorunda kalmakta olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca bu araştırmanın *öğrencilerin sosyal ilişki kurmada yaşadığı sorunlar* temasını destekleyen bulgusunda ise Türkiyeli öğrenciler ile Suriyeli öğrenciler arasında iletişimin kısıtlı olduğu, bu yüzden bu iki öğrenci grubu arasında arkadaşlık kurulamadığı ve bu durumdan da Suriyeli öğrencilerin etiketlenerek dışlandığını tespit etmiştir. Uzun ve Bütün'ün (2016) yine bu araştırmayı destekleyen bulgularına göre, farklı dilin neden olduğu diğer bir olumsuzluğun ise öğretmenlerin göçmen çocukları sınıflarında istememesi şeklinde olduğu, Türk ailelerin Suriyeli sığınmacılara karşı olumsuz tutumları olduğunu bulgulamıştır. Başarır ve arkadaşları da (2014) öğretmenlerin çok kültürlü eğitim algılarını incelediği araştırmasında derslerinde çok kültürlü eğitimi uygulayan öğretmenlerin görüşlerine göre, derslerde karşılaşılan sorun nedenlerinden biri olarak ailelerin önyargılı olması sonucuna ulaşmıştır. Yine Emin (2016) ve Bozan (2014) araştırmadaki *ekonomik yetersizlik ve devamsızlık* temalarını destekleyen bulgularında, lise çağındaki gençlerden okula devam eden öğrenci sayısının az olduğu ve lise çağındaki bu öğrencilerin, ebeveynlerinin yüksek olmayan ekonomik seviyede olması sebebiyle bu öğrencilerin okullarına devam etmek yerine çalışarak ailelerine ekonomik katkı sağlamak zorunda kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak bu araştırmanın bulgularında yer alan *tercüman ve rehber öğretmen eksikliği* temalarıyla ilgili olarak, Okul yöneticilerinin büyük bir kısmının İlçe Milli Eğitim Komisyonu'ndan tercüman isteğinde bulunarak okullarına tercüman görevlendirilmesini sağlayabileceklerine dair bilgilerinin olmadıklarını ve rehber öğretmenlerden Suriyeli öğrencilerin çoğu zaman destek alamadıkları belirlenmiştir. Bunu Sakız'ın (2016) okul yöneticilerinin öğrenciler için daha kapsamlı çalışmaların gerektiği ve okullarında bulunan rehberlik ve psikolojik danışmanlık servislerinin bu çalışmalar için yeterli olmadığını bulgusuyla desteklediği görülmektedir. Alanyazın ve bulgular incelendiğinde göçe bağlı olarak oluşan sorun alanlarının paralel olmasının nedeni sorunların çözümü konusunda atılan adımların henüz yetersiz olması olabilir.

Araştırmanın ikinci sorusu doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların nedenlerine ilişkin verilerin analizi sonucunda en çok *dil bilmeme*, *ekonomik yetersizlik* ve *artan öğrenci sayıları* kodları eğitimde karşılaşılan sorunların nedeni olarak belirtilmiştir. Akbıyık ve Duygu'nun (2016) duygusal problemler alt temasını destekleyen bulgusunda göçmenlerde hissedilen en büyük problem olarak en çok dil sorunu, daha sonra adaptasyon konusunda yaşanan sorunların çözümü ile ilgili gerekli tedbirlerin alınmaması tespit edilmiştir. Sakız (2016) yaptığı araştırmada yine bu araştırmanın bulguları arasında

yer alan artan öğrenci sayısı alt temasını destekleyen bulgusuna göre yöneticilerin çoğunun son yıllardaki artan göç hareketleri nedeniyle oluşan çeşitliliğin mevcut öğrencilerin düzenini aksatırken, bu farklılıkların kendi okullarının akışını bozduğu belirlenmiştir. Manço (2002) çalışmasında eğitim alanındaki sorunların bir bölümünün, anaokulu çağındaki devamsızlıklarından kaynaklandığını, anne babaların çalışma hayatı ve akşam yatış ve güne başlama saatleri, okula devam eden çocukların eğitim kalitesine etki edebileceğini ve göçmen ailelerinin yaşayabilecekleri ekonomik sıkıntıların, başarısızlığı körüklediğini bulgularını araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir. Hacıfazlıoğlu, Kararımak ve Öztapak(2015) araştırmalarında anne babaların eğitim seviyelerinin öğrencinin akademik başarı üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca İnce’de (2016) araştırmasındaki göçmen çocuklarının özellikle de Türk göçmen çocuklarının başarı düzeyi düşük okullara gitmesi, devamsızlık oranının yüksek olmasının üzerinde ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması gibi ailevi faktörler etkili olduğu bulgusu ile İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi’nin (2015) Suriyeli göçmen çocukların okullara devam etme hakkına ilişkin eğitim sistemi içinde görevli çalışanların tutumları da birbirine çok benzemektedir. Bu çalışanlardan bazıları bunu eğitim hakkı olarak değerlendirirken, büyük bir çoğunluğu bunu Türkiye devletinin Suriyelilere sunduğu bir ‘lütuf’ olarak gördüğü gözlemlenmiştir ve rehber öğretmenlerin donanımlı ve istekli olmayışları bulgusuyla araştırmayı desteklemektedir. Alanyazın ve araştırmanın bulgularının nedeni göçmen öğrencilerin sorunlarına yönelik çalışmaların yetersiz kalmasından ve okul yöneticilerinin önlem alma konusunda istekli olmamalarından veya sahip oldukları sosyal sermayelerinin zayıf olmasından kaynaklanabilir.

Araştırmanın üçüncü sorusu doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi konusunda karşılaştıkları sorunlara uyguladıkları çözüm yollarının en çok dil kursları düzenleme ile ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada elde edilen okul- öğrenci – veli iletişim etkinlikleri alt temasının azlığı ve öğrenci tercüman kullanma bulguları ile Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi’nin (2015) yapmış olduğu çalışmanın okullarda Suriyeli ailelerin okulla ilişkilerinin zayıf olması ve okul idarecilerinin çoğunluğu İlçe Milli Eğitim Komisyonu’ndan talep ederek tercüman görevlendirilmesini sağlayabileceklerinden haberdar değildir bulgusunu destekler niteliktedir. Alanyazın ve bu araştırmanın bulguları doğrultusunda okul yöneticilerinin sorunların çözümü konusunda birbirinin tekrarı uygulamalarla sorunlarına çözüm aramalarının nedeni mevzuat ve eğitim yönetimi uzmanlık bilgisi ile yönetici yeterliliklerindeki zayıflık olabilir.

Araştırmanın dördüncü sorusu doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin sorunlarına yönelik başka okullarda üretilen çözümlerin konusundaki bilgilerinin sınırlı olduğu ve en çok düzensiz aralıklarla etkileşim sonucu bilgilendikleri ortaya çıkmıştır. Alanyazında bu araştırma bulgusunu doğrudan destekleyen bir araştırma bulgusuna erişilememiştir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlarla ilgili kendi çözümlerini üretmeye çalıştıkları farklı okullardaki çözüm yollarıyla çok da ilgilenemedikleri söylenebilir. M13’ün “*Başka okullardaki üretilen çözümleri bilmiyorum biz burada kendi yağımızla kavrulmayı öğrendik*” demesi ve M14 numaralı katılımcının “*Sorunların çözümü konusunda diğer okullarında çokta fazla iletişimimiz olmadı kurt misali boynun niye kalın kendi sorunumu kendim çözdüğüm için misali okulumuzda da fazla sorun yaşamadığım için dışarıya çok da bakmadık*” demesi bu ifadeyi desteklemektedir. Alanyazın ve bu araştırmanın bulguları doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitiminde okullar arası işbirliğini kullanamamaları karşılaşılan sorunlara bütüncül ve çok yönlü bir bakış açısıyla çözüm üretmediklerinin göstergesi olabilir.

Araştırmanın beşinci sorusu doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların çözümü konusunda başka okullarda üretilen çözümlerden nasıl faydalanılabileceği ve okullar arası işbirliğinin nasıl geliştirilebileceği yönelik görüşlerinin analizi sonucunda en çok *toplantılar yapılarak bilgi alış verişinde bulunulması* kodları belirlenmiştir. Öte yandan Aydoğan’a (2013) göre örgütler, çevrelerinden bağımsız düşünülmeyecek açık sistemlerdir ayrıca, yaşama ve gelişmeleri çevrelerine uyum sağlayabilme kapasitelerine bağlıdır. Ayrıca yeni kurumsalçılar çevrelerine uyum sağlamış örgütlerin güçlü bir imaja sahip olacaklarını böylece ihtiyaçları olan kaynaklara daha kolay ulaşabileceklerini ve örgüt olarak birbirlerine benzeyeceklerini vurgulamaktadırlar (Bolat ve Seymen 2006). Araştırmanın bulguları ışığında okul yöneticilerinin işbirliği konusunda istekli olduklarını ancak iş birliğini nasıl gerçekleştirebilecekleri konusunda yeterli bilgilerinin olmaması nedeniyle yönlendirilmeye ihtiyaçlarının olduğu, deneyimlerin paylaşımı konusunda bir koordinasyon ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Alanyazın ve bu araştırmanın bulguları doğrultusunda okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde sınırlı sayıda çözüm yolları üretmiş olmaları okul yönetiminin kuramsal özellikleri konusunda yeterli bir bilgiye sahip olmadıkları ve işbirliği geliştirebilme konusunda sosyal sermayelerinin farkında olmamaları ya da sosyal sermayeyi kullanamamalarının göstergesi olabilir.

Sonuç olarak araştırmanın bulguları doğrultusunda hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu çalışmada, okul yöneticilerin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümü için okullar arası işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin elde edilen bulgulara dayalı öneriler şunlardır:

1. Göçe bağılı olarak karşılaşılan sorun alanlarında en çok *dil bilmemeye bağılı iletişim sorunları*, *ekonomik yetersizlik* ve *öğrencilerin duygusal travma yaşamaları* sorun alanı olarak belirtildiğinden okullar ve sosyal hizmetler müdürlükleri işbirliğı kurarak ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere yönelik maddi yardımlar sağlanabilir, okullarda ailelerle olan bütünleşme ve kaynaşmaya yönelik etkinlikler düzenlenebilir.
2. Okul yöneticilerinin görüşlerinde göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların nedenleri olarak en çok *dil bilmeme*, *ekonomik yetersizlik* ve *artan öğrenci sayıları* belirtildiğinden artan sınıf mevcutlarının düşürülmesi için Milli Eğitim Bakanlığı planlamalar yapmalı ve öğrencilerin belli okullara olan yığılımalarının önüne geçilmelidir.
3. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi konusunda karşılaşılan sorunlara yönelik en çok dil kursları aracılığıyla çözüm getirmeye çalışmaları nedeniyle göç alan bölgelerdeki okullarda öğrencilere yönelik yapılan dil kurslarına ve destekleme-yetiştirme kurslarına devam edilebilir.
4. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin sorunlarına yönelik başka okullarda üretilen çözümler konusunda düzensiz aralıklarla etkileşimler sonucu bilgi edinmeleri ve bire bir iletişim kurarak çözüm üretmeye çalışmaları nedeniyle göç alan bölgelerde çalışan öğretmenler ve okul yöneticilerinin sorunlara karşı geliştirdikleri çözümlerin farklı okullar arasında paylaşımı konusunda teşvik edilerek bilgi havuzu oluşturulması yararlı olabilir.
5. Okul yöneticilerinin göçmen öğrencilerin eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların çözümü konusunda başka okullarda üretilen çözümlerden faydalanma ve okullar arası işbirliğinin geliştirilmesi konusunda en çok toplantılar yapılarak bilgi alış verişinde bulunulması nedeniyle Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerine göç birimi kurularak okullarda karşılaşılan sorunlar için bilgi bankaları kurulabilir ve bu bilgiler ışığında sorunlara çözümler getirilebilir, okul yöneticilerine işbirliğı geliştirme ve yönetici yeterlilikleri konusunda hizmet içi eğitimler verilebilir, Milli Eğitim Bakanlığı okullar arası işbirliğı protokolü çerçevesi oluşturabilir ve bu protokollerin okullar arasında yaygınlaştırılmasının takibi yapılabilir. Ayrıca göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik okullar arası işbirliğinin geliştirilmesini okul yöneticilerinin görüşlerine göre inceleyen bu çalışmanın benzeri öğretmen çalışma grubu ile yapılabilir.

Kaynakça/References

- Aydın, M. (2002). *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yönetici Atama Ders Notları*. Ankara.
- Aydoğan, İ. (2013). Örgüt ve yönetim kuramları. İçinde N. Can (Ed.), *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*. (ss.1-27). Ankara: Pegem Akademi.
- Başarır, F., Çetin, A. ve Sarı, M. (2014). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim algılarının incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 91-110.
- Bolat, T. ve Seymen, O. A. (2006). Yönetim ve örgüt düşüncesinde kurumsalcılık, yeni kurumsalcılık ve kurumsal eşbiçimlilik. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 223-254.
- Bütün, E. ve Uzun Mercan, E.(2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Dergisi*, 1(1), 72-83
- Bozan, İ., (2014). *Türkiye’de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerindeki etkisi: bir durum çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya
- Çatalbaş, G., Sarıtaş, E.ve Şahin, Ü. (2016). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar*. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Duygu, H.ve Akbıyık, Y. (2016). *Çok kültürlü sosyo-kültürel ortamda barış içinde yaşayabilme:Alanya örneği*.*Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, (USBES Özel Sayı II) 1255-1277.
- Eğitim Bir Sen. (2017). *Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi*. Ankara http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Suriye_Rapor_TURKCE_pdf. adresinden elde edildi.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi temel eğitim politikaları. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*. Sayı: 153
- Ereş, F. (2017). Türkiye’de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Goes, J. B., & Park, S. H. (1997). Interorganizational linkages and innovation: The case of hospital services, *Academy of Management Journal*, 40, 673-96.
- Göç İdaresi Daire Başkanlığı (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf adresinden elde edildi.
- Göksoy, S. (2013). Okul çevre ilişkileri. İçinde N. Can (Ed.), *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi* (ss. 285-299). Ankara: Pegem Akademi.
- Gulick, L. H. (1937). *Notes to the theory of organizations. with specific reference to government*. In L. H. Gulick and L. F. Urwick (eds.) *Papers on the Science of Administration*. New York: A.M. Kelley.
- Hacıfazlıoğlu, Ö.,Kararımak, Ö., Öztapak, M. (2015). Göç olgusu bağlamında lise öğrencilerinin aile profilleri ve akademik başarı durumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-2(24), 81-97.
- İnce, C. (2016). *Türkiye bağlamında dış göçler, eğitim sorunu ve toplumsal konumun yeniden üretimi*. *Karadeniz*, 36, 293-306.
- Katz, D. ve Kahn, R. (1977). *Örgütlerin toplumsal psikolojisi*. TODAİE Yayın No: 167. Ankara
- Keleş., H. (2012). *Sosyal sermaye*. Eğitim Yayınevi. Konya
- Kılıç, F. ve Yıldız, M. (2013). Göçle gelen okul öncesi çocukların ilk okuma yazma becerilerine ilişkin 1. sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 212-224.
- Kraatz, M. S. (1998). Learning by association? Interorganizational networks and adaptation to environmental change. *Academy of Management Journal*, 41(6), 621–643.
- Manço, A. A. (2002). *Göçmen Türklerin Belçika eğitim sisteminde yeri*. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 61-68.
- Meyer, J. W. & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations. formal structure as myth and ceremony. *The American Journal of Sociology*, 83(2), 340-363.
- Parlar, H. (2012). *Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması*. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, (4), 193-209.

- Sakız, H. (2016). *Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi*. Göç Dergisi, 3(1), 65-81.
- Selznick, P. (1996). Institutionalism old and new. *Administrative Science Quarterly*, 41(2), 270-277.
- Selznick, P. (1957). *Leadership in administration*. New York: Harper & Row.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 267-305.
- Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu Politika ve Uygulama Önerileri. (2015). İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi.
- Şen, Ü. (2016). İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi: ilk öğretmenler ve ilk Türkçe dersi öğretim programı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1023-1036.
- UNICEF (Kasım 2015). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Kasim%202015.pdf adresinden elde edildi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.